

**СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“
ЮРИДИЧЕСКИ ФАКУЛТЕТ**

Катедра Гражданскоправни науки

ОСОБЕНИЯТ ЗАЛОГ В БЪЛГАРСКОТО ПРАВО

АВТОРЕФЕРАТ

на дисертационен труд за придобиване на научната степен

„доктор по право”

Професионално направление

3.6 Право (Гражданско и семейно право)

Автор:

Димитър Михайлов Иванов

Научен ръководител:

проф. д-р Иван Русчев

София, 2016

I. Обща характеристика на дисертационния труд

1. Актуалност на темата. Теоретична и практическа значимост на изследването

Институтът на особения залог е създаден с цел да създаде една облекчена процедура за кредитора, в полза на когото е учреден особен залог, която да му позволи бързо да се удовлетвори от заложеното в негова полза имущество, по специален и извънсъдебен ред. Той е една сравнително нова за българското право обезпечителна конструкция, която обогатява системата от обезпечителни мерки и създава алтернативен начин за удовлетворяване на вземанията на кредитора.

Тази правна фигура има много важно икономическо значение особено в стопански условия, в които длъжниците са затруднени да обслужват задълженията си, а кредиторите търсят алтернативни начини за удовлетворяване на вземанията си.

Освен гореизложеното, тази нова за нашето право обезпечителна мярка се вписва в специално предвиден за това регистър, който създава много по-сигурна гаранция за нейната противопоставимост спрямо претенции на други кредитори към заложеното имущество.

Една от основните ползи на особения залог като обезпечително средство предвид облекчената процедура за реализирането му е, че е причина за намаляването на съдебните спорове между страните, тъй като с бързото осребряване на заложеното имущество, кредиторът успява своевременно и по облекчен ред да получи претенцията си. Разбира се, не са изключение спорове между кредитори във връзка с конкуренция на права върху заложеното имущество, включително и спорове относно реда на техните привилегии, като именно те повдигат и сериозни въпроси както в доктрината, така и в практиката, на които сериозни въпроси настоящата монография има за цел да отговори.

Научният интерес към особения залог като обезпечително средство е сравнително слаб дотолкова, че са му посветени само общи постановки в учебниците по облигационно и търговско право, както и някои отделни статии в правния печат, които обаче разглеждат прекалено общо проблематиката на този тип обезпечение и са крайно недостатъчни.

Създаването на един монографичен труд, посветен на особения залог е изключително предизвикателство, особено с оглед на сериозната липса на научни изследвания в доктрината, както и липсата на съдебна практика по сериозните проблеми, които възникват при приложението на особените залози и нормативния акт, който ги урежда.

1. Предмет, цел и задачи на изследването

Предмет на изследване е особеният залог като институт на търговското право и като един от способите за обезпечаване на вземания. Целта на изследването е да се изложи изцяло генезиса на този вид обезпечителна мярка, да се съпостави с уредбата в чуждите законодателства, както и да се разгледа в цялост същността, начина на учредяване и съответно – способите за изпълнение.

Непосредствените задачи на изследването са:

- Да се изясни понятието за този самостоятелен тип обезпечително средство, като се изследва неговия генезис от римското право до наши дни.
- Да се направи сравнително-правен преглед на законодателната уредба в българското законодателство спрямо чуждите правни системи.
- Да се проследи развитието на института в законодателната ни уредба от приемането на ЗЗД през 1951г.
- Да се обследват дискусиите относно същността на заложеното право и да се изведе аргументирана позиция по този въпрос.
- Да се извърши сравнителен анализ между договорите за особен и реален залог.
- Да се подложат на подробно изследване характеристиките и начина на сключване на договора, с който се учредява заложенно право.

- Да се изясни въпроса за предмета на договора за особен залог, както и какви обекти е допустимо да бъдат предмет на такъв договор.
- Да се изследват субектите, които могат да бъдат страни по договора за залог, както и техните права и задължения.
- Да се разкрият спецификите на отделните видове залози, включително да бъдат дадени отговори на множеството теоретични и практически въпроси, свързани с тях.
- Да се анализира устройството и дейността на Централния регистър на особените залози.
- Да се осветли процедурата по изпълнение върху заложеното имущество и да се предложат решения на множеството проблеми и неясноти, свързани с него.
- Да се анализира подробно правната фигура на депозитаря и да се изяснят нейната същност и функции.
- Да се разгледа в детайли трансформацията на заложеното право, която е и най-сложното явление, което се наблюдава при особените залози
- Да се изложат подробни разсъждения относно неразглеждани до момента въпроси, свързани с иски по реда на Закона за особените залози, включително за образуване на заповедно производство на основание извлечения от ЦРОЗ.
- Да се направи анализ на конкуренцията между отделните видове закони във връзка с права на кредитори върху едно и също имущество, както и да се предложат решения на колизиите на права на отделни конкуриращи се кредитори.
- Да се разгледат различните хипотези на недействителност на заложеното право, както и на погасяването му.

2. Методологическа основа на изследването

В дисертационния труд е използван анализ на действащото българско законодателство, регламентиращо реда за учредяване на особен залог, като се изяснява смисъла на правните норми в съответствие с мястото им в нормативния акт. Приложение намират и дедуктивният и системният метод, при които правните явления се разглеждат в тяхната взаимна връзка и според мястото им в правната система. Чрез формално-логическият метод на обобщение се извеждат обосновани заключения относно значими правни проблеми, които не са били предмет на изследване в българската правна доктрина.

Застъпен е историческият метод при анализа на генезиса на особения залог като вид обезпечителна мярка, както и при съпоставките с отмененото законодателство. Сравнително-правният метод е използван при съпоставка със законодателствата на други държави.

По необходимост предложеният анализ съдържа интердисциплинарни елементи, защото освен търговскоправни и облигационноправни аспекти на изследваните въпроси, се засягат и институти на гражданския процес.

Методологията на изследване е насочена към постигане на широкообхватен анализ на материята за особения залог като една сравнително нова за нашето право обезпечителна мярка, както и на подробен и многоаспектен прочит на Законът за особените залози като нормативен акт уреждащ приложението на разглежданата обезпечителна мярка.

3. Обем и структура на дисертационния труд

Дисертационният труд е в обем от 254 страници.

Структурата на дисертационния труд обхваща увод, пет глави и заключение. В края е приложен списък на използваната литература, който включва 135 заглавия на български и 15 на чужди езици.

Изложението във всяка глава е структурирано в параграфи и точки към тях.

II. Кратко съдържание на дисертационния труд

1. **Първата глава** е посветена на изясняването на понятието и същността на особения залог като търговско-правен способ за обезпечаване на вземания. Изследвани са всички въпроси около сключването на договора за особен залог. Подробно са разгледани отделните видове особени залози върху отделни обекти на залог. Накрая е отделено специално внимание и на противопоставимостта на заложното право като вид обезпечение спрямо права на трети лица.

В първия параграф се разглежда историческото развитие на уредбата, като се започва с понятието за *Pignus obligatum* в римското право. Прави се кратък преглед на уредбата на договора в други правни системи. Разгледано е развитието на уредбата в българското право.

Във втория параграф се изяснява същността на заложното право, като се разглежда и един от най-спорните въпроси в правната доктрина относно характеризирането на залога като вещно право и са изложени множество критични бележки в тази посока. При формирането на дефиницията за договора се изхожда от съществените признаци на явлението – материално, акцесорно, неделимо, обезпечително право, което осигурява на заложния кредитор привилегията да се удовлетвори по предпочитание. В този смисъл е изведено и следното работно определение: заложното право е едно материално, неделимо, акцесорно и обезпечително право, с вещен елемент, което предоставя право на заложния кредитор при неизпълнение на задълженията на залогодателя, да осребри заложената вещ, като я продаде съдебно или извънсъдебно, в зависимост от това дали залогът е по ЗЗД/ТЗ/ЗОЗ/ЗДФО.

Извършен е сравнителен анализ между договора за особен залог като консенсуален тип договор и съществуващите договори за реален залог, уредени в ЗЗД, ТЗ и ЗДФО. Отчетени са основните прилики и разлики между консенсуалния и реалния договор за залог. И двата се характеризират поначало като едностранни, т.е. възникват задължения само за едната страна по договора; и в двата случая става въпрос за акцесорни съглашения, които нямат самостоятелен характер, а са обвързани с други главни облигационни

отношения; и двата договора поначало се характеризират като каузални и безвъзмездни. Основна разлика е, че при реалните договори за залог е задължително, като елемент от фактическия състав, предаването на фактическата власт върху вещта на зложния кредитор, тъй като това е условие за действителност на договора, докато при особените залози няма такова изискване с оглед консенсуалния характер на договора. Освен това особените залози се вписват в специален регистър, докато реалните договори за залог не подлежат на вписване.

Изведени са основните различия между договорите по ЗОЗ и ЗДФО: залозите по ЗДФО се учредяват от специализирани институции, подробно изброени в закона (МВФ, ЕИБ, ЕЦБ и др.), докато по реда на ЗОЗ залогодатели могат да бъдат и обикновени търговци – еднолични търговци и юридически лица; обект на залог по ЗДФО могат да бъдат само финансови инструменти и вземания и то не всички, а само определен вид вземания, докато ЗОЗ е уредил доста по-широк кръг от имущество, което може да бъде обект на залог – вземания, безналични ценни книги, търговско предприятие, движими вещи, съвкупност от вещи, обекти на интелектуалната собственост, дружествени дялове; договорът за особен залог е формален, докато по ЗДФО няма изискване за форма; на ЗОЗ е непозната възможността за прехвърляне на правото на собственост върху заложения обект на кредитора, докато в ЗДФО тя е изрично уредена; специфична разлика между двата вида договори за залог е и така наречената клауза за нетиране.

В третия параграф от първата глава се прави характеристика на договора за особен залог. Той е уреден в закона договор и не може да бъде отнесен към ненаименованите договори поради наличието на нормативна уредба. Договорът е определен като едностранен, като му е призната възможността в определени случаи да се трансформира в несвършен двустранен договор. Отчетени са характеристиките му на акцесорен договор поради неговата несамостоятелност. Договорът поначало е определен като безвъзмезден, като подробно е изследван спорът относно този въпрос. Споделено е проправящото си път в литературата ново схващане, че по-подходящо е той да бъде отнесен към понятието невъзмездни договори. Освен това подробни разсъждения са изложени и относно качеството на договора като каузален и в този смисъл е прието, че под кауза следва да се разбира не целта, която се преследва с отделните волеизявления, а с

всяко едно волеизявление, тъй като отделните волеизявления преследват различни цели. Накрая, договорът е определен като формален и консенсуален.

Четвъртият параграф от първата глава на съчинението е посветен на сключването на договора за особен залог.

Обобщено е в точка I, че предметът на договора за особен залог е споразумението между кредитора на едно вземане и длъжника или трето лице, по силата на което кредиторът може да се удовлетвори сам от заложеното имущество с предпочитание пред другите кредитори, ако вземането не бъде изпълнено доброволно и точно. Разгледани са различните обекти, които могат да бъдат предмет на договора за особен залог – вземания, безналични ценни книги, съвкупности от вещи или безналични ценни книги, обекти на интелектуалната собственост, търговско предприятие, дялове в дружества. Прието е, че могат да се залагат не всички вземания, а само прехвърлимите и определяемите вземания, които от своя страна могат да бъдат условни, срочни, индивидуално и родово определени, насрещни и бъдещи.

Относно безналичните ценни книжа, предмет на залог могат да бъдат акциите, облигациите и другите ценни книжа, които дават право за придобиване или продажба на такива ценни книжа, или които водят до парично плащане определено посредством ценни книжа, валутни курсове, лихвени проценти или доходност, стоки или други индекси или показатели. Не подлежат на особен залог наличните ценни книги, но изпълнението спрямо тях също протича по реда на ЗОЗ.

Могат да се залагат съвкупности от всякакъв вид движими вещи, освен от кораби и въздухоплавателни средства, тъй като за последните се прилагат специалните разпоредби на Кодекса на търговското корабоплаване и Закона за гражданското въздухоплаване.

Аргументиран е изводът, че парите не могат да бъдат предмет на залог, но могат да се залагат несобствени вещи, освен при залога на търговско предприятие.

Подлежат на особен залог дяловете в събирателните и командитните дружества, дружествата с ограничена отговорност и командитните дружества с акции. Не са посочените акционерните дружества, тъй като при тях капиталът се състои изцяло от акции. Аргументирано е становището, че вписването на залога на дружествен дял в ЦРОЗ

е нищожно, тъй като законът изрично е уредил да се извършва вписването единствено в търговския регистър, а не са предвидени вторични вписвания.

Права върху обекти на интелектуалната собственост също са предмет на особен залог. Това са права върху патенти за изобретения и полезни модели, регистрирани марки, промишлени дизайни, топологии на интегрални схеми и сертификати за сортове растения и породи животни.

Накрая е отделено внимание и на търговското предприятие като предмет на особен залог. Първичното вписване на този вид залог се извършва в търговския регистър, а вписванията в други регистри – ЦРОЗ, Имотен регистър и др., са вторични.

Обстойно е разгледана полемиката относно срока на действие на вписването на този вид залог спрямо недвижим имот част от търговското предприятие – 5 или 10 години. Защитена е позицията, че действието на вписването трае 5 години и приложима е разпоредбата на чл. 30, ал. 2 ЗОЗ, а не чл. 18 ПВ. Отделно са отграничени сроковете на действие на вписванията на особения залог и ипотеката като обезпечения. Прието е, че с изтичането на срока на действие на вписването на ипотеката, тя се погасява, тъй като вписването е елемент от фактическия състав по учредяването ѝ. Не така стоят нещата с особения залог, тъй като с изтичането на срока му на действие той не се погасява, а става непротивопоставим на третите лица с оглед на това, че вписването в регистъра не е елемент от фактическия състав по учредяване на заложеното право.

Обособена е отделна точка II, която е посветена на страните по договора за особен залог. Подробно са разгледани отделните субекти, които могат да учредяват особен залог – едноличните търговци, събирателните дружества, командитните дружества, дружествата с ограничена отговорност, акционерните дружества, командитните дружества с акции и кооперациите, неограничено отговорните съдружници в СД, КД и КДА, ограничено отговорните съдружници в дружествата с ограничена отговорност, във връзка със залога на дял, както и посочените в **чл. 2 ТЗ** лица. Ограниченията на **чл. 3, ал. 1 ЗОЗ** не се прилагат спрямо съпруга на ЕТ, както и спрямо съпруга на лицата, посочени в **чл. 2 ТЗ**, за залог на безналични ценни книжа, дружествени дялове от събирателни и командитни дружества, командитни дружества с акции и дружества с ограничена отговорност, както и на права върху патенти за изобретения и полезни модели, регистрирани марки, промишлени дизайни, топологии на интегрални схеми и сертификати за сортове растения

и породи животни, както и за общини, които обезпечават с особен залог общински дълг, поет при условията и по реда на Закона за общинския дълг. Отделно е прието, че освен гореизброените, е допустимо особен залог да бъде учредяван и от съдружници в гражданско дружество, както и от европейски дружества, консорциуми, холдинги и европейски обединения на икономически интереси. Защитена е позицията, че особен залог може да учредяват и чуждестранни юридически лица, както и чуждестранни физически лица, отговарящи на изискванията на **чл. 2 ТЗ**. Изключено е залогодатели да бъдат гражданските дружества и клоновете на чуждестранните търговци, поради своя неперсонифициран характер.

Направено е предложение **de lege ferenda** за разширяване на обхвата на **чл. 3 ЗОЗ**, тъй като така би се отговорило на нуждите на търговският оборот, като това важи особено много за дружествата по ЗЗД, клоновете на чуждестранните търговци, фонда за гарантиране на влоговете, както и за юридически лица с нестопанска цел, които извършват стопанска дейност, за да подпомагат основната си дейност.

Всички дееспособни физически и юридически лица, кредитори по различни облигационни отношения, могат да заемат позицията на заложен кредитор на своите длъжници при учреден от тях особен залог.

В точка III са изведени и описани подробно законово уредените права и задължения на страните по договора за особен залог – залогодател и заложен кредитор. Прието е, че извън законово уредените права и задължения на страните в договора за особен залог могат да бъдат предвидени и допълнителни, в случай че е постигнато съгласие между страните.

Пети параграф е посветен на отделните видове залози, уредени в ЗОЗ. За първи път в правната ни доктрина са щателно анализирани всички действия, свързани с учредяването и изпълнението върху заложеното имущество.

На първо място е разгледан залогът върху движими вещи. Законът за особените залози е създаден да уреди преимуществено залога върху движими вещи и разпоредбите му уреждат именно спецификите на този вид залог, докато за специалните обекти на залог са предвидени и специални законови разпоредби, които дерогират общите. Залогът върху

движима вещь се вписва единствено в ЦРОЗ, а други вписвания в други регистри имат само административно значение, но не и правно.

За първи път е отделено внимание на изпълнителната процедура в нейната пълнота и са изследвани основните способи за изпълнение – чрез доброволно предаване и принудително изземване на заложеното имущество, както и неговата последваща продажба. При доброволно предаване на движимите вещи, зложният кредитор следва да извърши тяхната продажба, като за целта спази грижата на добрия търговец, предвидена в закона като единствено задължително изискване. След извършване на продажбата средствата постъпват по сметка на специално назначен депозитар – счетоводител, който извършва разпределение. Хирографарните кредитори биха могли да наложат заповест на сметката на депозитара, но не могат да участват в разпределението поради липса на вписани права в ЦРОЗ. Продажбата на движимите вещи се извършва с писмен договор (ако е МПС – с нотариална заверка на подписите) и се прилага чл. 482 ГПК, който урежда оригинален придобивен способ. При принудителното изземване на заложените движими вещи, зложният кредитор следва да използва извлечението за вписано пристъпване към изпълнение, имащо качеството на пряко изпълнително основание, и да поиска съдействието на частен съдебен изпълнител. Последният изпраща покана за доброволно изпълнение до залогодателя и му дава двуседмичен срок за доброволно предаване на вещите. В случай че залогодателят извърши доброволно предаване, съдебният изпълнител предава вещите на кредитора с протокол и приключва производството. Ако се стигне до неизпълнение в двуседмичния срок, съдебният изпълнител пристъпва към опис и изземване на вещите, което се извършва в протокол, след което те се предават на зложния кредитор и производството отново се приключва.

В настоящото съчинение е достигнат извода, че производството по изземване на заложеното имущество чрез съдействие на частен съдебен изпълнител запазва своя извънсъдебен и частен характер, независимо че се намесва орган по принудително изпълнение. Частното производство може да се трансформира в принудително изпълнение по ГПК, но това е допустимо единствено в случай че съдебният изпълнител не намери заложените движими вещи при опис и изготви протокол за определяне на тяхната равностойност. При тази хипотеза, зложният кредитор има право да се удовлетвори от цялото имущество на залогодателя с привилегия след чл. 136, ал. 4 ЗЗД.

За първи път е разгледано и приложението на иска по чл. 13 ЗОЗ, който е окачествен като осъдителен. Посочени са и случаите, при които той може да бъде предявен срещу трето лице, придобило заложеното имущество, а именно – в случай че разпоредителната сделка със заложеното имущество не е вписана в ЦРОЗ и спрямо него. Искът се предявява по общия ред и с него се иска присъждане на предаване на фактическата власт върху прехвърлените движими вещи на зложния кредитор или тяхната равностойност, ако те са погинали. В случай че разпоредителната сделка е вписана в ЦРОЗ и по партидата на третото лице, зложният кредитор може да изпълнява по реда на ЗОЗ и срещу него.

Когато зложният кредитор се е снабдил с изпълнителен лист срещу залогодателя и е образувал изпълнителен процес, съдебният изпълнител може да пристъпи към изпълнение спрямо третото лице относно заложеното имущество, но само ако залогът му е противопоставим и зложният кредитор не е бил дал съгласие при извършването на сделката – аргумент от чл. 429, ал. 3 ГПК.

На последно място, но не по важност, са разгледани и допълнителните способности за изпълнение върху движимите вещи, уредени в чл. 32, ал. 5 ЗОЗ и чл. 18, ал. 4 ЗЧСИ.

Следващият разгледан залог е този върху вземания. Разгледана е противопоставимостта на договора за особен залог спрямо договора за реален залог, неподлежащ на вписване и е прието, че за да се изясни поставения въпрос, следва да се съпоставят датата на вписване на договора за особен залог в ЦРОЗ спрямо достоверната дата на договора за реален залог, на която е предадено заложеното имущество на кредитора. Достоверната дата се удостоверява чрез нотариално удостоверяване (заверка).

За първи път е разгледан процесът по учредяване на зложното право и начинът на попълване на заявлението по образец, както и на допълнителните документи, които се прилагат към него. След вписването си, залогът има действие между страните, но все още няма действие за третото лице – длъжник. За да има действие за него, залогът трябва да му бъде съобщен, като това могат да направят както зложният кредитор, така и залогодателят. Отчетена е разлика с института на цесията, където само цедента може да извърши уведомяване за цесията (от свое име или чрез упълномощаване от цесионера).

Залогодателят може да извършва действия по събиране на заложеното вземане и след като получи съобщение за пристъпване към изпълнение, но само със съгласието на зложния кредитор.

Подложена е на обстоен преглед изпълнителната процедура спрямо зложните вземания. Тя не може да се възприема като принудително изпълнение по реда на ГПК и обезпечителни мерки в този смисъл са недопустими.

Изяснена е разликата между привилегията, която осигурява зложното право и реда, по който следва да плаща третото лице—длъжник, в случай че получи съобщения за пристъпване към изпълнение от различни кредитори с учреден особен залог, като е прието, че в единия случай се касае за процесуална привилегия, ползваща зложния кредитор, докато в другия случай се касае за възможност, при която депозитарят на първия по ред зложен кредитор е оторизиран да получи плащане.

За първи път е описан подробно начинът за попълване на заявлението за вписване на пристъпване към изпълнение.

Изяснена е функцията на предвидения в закона двуседмичен срок, в който зложният кредитор изчаква, преди да пристъпи към продажба на зложното имущество като се обосновава становището, че тя е двойка – да осигури срок за доброволно изпълнение, както и да позволи на кредитори с вписани в ЦРОЗ права по договори за лизинг и продажба на изплащане, да противопоставят правата си на зложния кредитор върху съвкупността.

Разгледано е качеството на зложния кредитор като процесуален субституент на залогодателя, който може да предяви иск срещу третото задължено лице в случай на отказ да изпълни зложното вземане. При тази хипотеза, страните по договора за особен залог имат качеството на необходими другари в гражданския процес. Освен това зложният кредитор може да упражни правата на залогодателя по издаден в негова полза изпълнителен лист, но само след като се снабди с обезпечителна заповед по реда на чл. 134, ал. 3 ЗЗД, тъй като не е налице суброгация. В случай че зложният кредитор е участвал в исковия процес като субституент на залогодателя, той може директно да упражни правата по изпълнителния лист, без да му е необходима обезпечителна заповед.

Разпоредбата на чл. 510 ГПК е неприложима при изпълнение по ЗОЗ.

На подробен анализ е изложена разпоредбата на чл. 32, ал. 5 ЗОЗ, като е прието, че тя важи само за движими вещи. В допълнение, съдебният изпълнител не може да се аргументира с нея и да постановява вдигане на обезпечителни мерки върху движимите вещи в случай на предаване на заложенния кредитор. На последно място, тази разпоредба не е основание за органа по принудително изпълнение да извърши превод на събрани суми от осребряване на заложеното имущество по реда на принудителното изпълнение по ГПК в полза на депозитаря на заложенния кредитор, тъй като е налице трансформация на заложеното право. Споделено е виждането, че заложеното имущество може да бъде предадено на заложенния кредитор до приключване на публичната продажба, но само ако запорът е наложен след вписването пристъпване към изпълнение. Т.е. от значение е конкуренцията между насочването на изпълнението по отделните закони.

За първи път в правната ни теория се изследва в своята цялост особеността на залог на безналични ценни книжи. Пояснено е, че тъй като те нямат материален носител, обект на залог са само правата, които те материализират, но само имуществените. Вписването на залога се извършва в ЦД, а когато са заложени безналични акции или облигации, залогът следва да се впише и в книгата за безналични акции или облигации на дружеството, която също се води от ЦД. Когато залогът е върху държавни ценни книжи, той се вписва в регистъра за държавни ценни книжи, воден от БНБ. Защитено е становището, че моментът, от който залогът става противопоставим на третите лица, придобиващи права върху заложените ценни книжи, е моментът на вписването на залога в ЦД. Посочени са основните документи, необходими за учредяването на залога. За първи път в правната ни теория е коментираният новоприетият Правилник за дейността на ЦД от 01.01.2014г., както и процесът по изпълнение върху заложените безналични ценни книжи.

Изяснена е същността на фигурата на инвестиционния посредник, който действа по възлагане на заложенния кредитор.

Квалифицирана е продажбата на безналични ценни книжи като деривативен придобивен способ поради това, че договорът за прехвърлянето им е цесия (или обикновен договор за продажба).

Разгледано е участието на частен съдебен изпълнител в процедурата по осребряването на ценните книжи и качеството му на депозитар. Направен е извод, че чл. 18,

ал. 4 ЗЧСИ се прилага за всички видове имущество по чл. 4 ЗОЗ, като е предложено **de lege ferenda** изменение в текста на разпоредбата, с оглед изясняване на приложението ѝ.

Отделно са подложени на анализ препращанията, които Правилникът за дейността на Централен депозитар извършва към ГПК и ДОПК във връзка с изпълнението върху безналични ценни книжа.

Аргументирано е становището, че тези препращания не са полезни и създават голямо объркване, тъй като на места се влиза в противоречие с основните постулати на ЗОЗ, а той е нормативен акт от по-висок ранг спрямо правилника и следва той да намери приложение. Коментирано е, че **de lege ferenda** следва да се направят изменения в Правилника за дейността на Централен депозитар, за да се изчистят разминаванията, особено в частта с препращанията към процесуалните закони.

Относно залогът върху дялове в дружества е прието, че той подлежи на вписване единствено в ЦРОЗ. Разгледани са способите за изпълнение върху дружествени дялове като е отчетен пропуск в закона, а именно, че не е допустимо да се извършва продажба на дружествен дял, като **de lege ferenda** следва това да бъде поправено. За първи път е защитено становището, че прекратяването на участието на съдружника–залогодател настъпва след изтичане на предвидения в закона срок и след получаване на предизвестие, изпратено от зложния кредитор, **ex lege**. Изяснено е, че в случай че на зложният кредитор не бъде платен делът на съдружника, той следва да пристъпи към производство по ликвидация на дружеството, като подаде искане до Агенцията по вписванията.

Разгледани са залозите върху обекти на интелектуалната собственост като е отчетено, че те се вписват в регистъра на Патентното ведомство. За изпълнението върху заложените обекти се прилагат разпоредбите на ЗОЗ.

Залогът върху съвкупност е едно от достиженията на ЗОЗ, тъй като за учредяване на права върху съвкупност като обект на право е необходима специална законова уредба, която в случая е налице. Изяснени са спецификите при отчуждаване на елементи от съвкупността, като е прието, че поради динамичния и характер, ако в договора за залог не са описани отделните елементи, при отчуждуване, те се придобиват чисти от заложно право. Не е така, в случай че е вписано пристъпване към изпълнение или в договора са посочени отделните активи. Тогава залогът следва вещта и след отделянето ѝ от съвкупността.

Предложено е вторичното вписване при залог на търговско предприятие спрямо отделните елементи, да се превърне в елемент от фактическия състав на залога.

Подробно е разгледана привилегията, която има продавачът при договор за продажба със запазване на собствеността, и лизингодателят, при договор за лизинг върху лизинговата вещ, а именно – че при вписано пристъпване към изпълнение от заложен кредитор върху заложена съвкупност, в четиринайсетдневен срок от вписването, продавачът и лизингодателят могат да му противопоставят привилегията си върху вещта, независимо че правата им са вписани по-късно от залога върху съвкупността. Достатъчно е противопоставянето да бъде извършено в четиринайсетдневния срок от пристъпването към изпълнение и правата им да са били вписани в четиринайсетдневен срок от учредяването им. Това е отклонение от правилото на **чл. 14 ЗОЗ** и се основава на разбирането, че заложникът кредитор, учредил залог върху отделен елемент, трябва да бъде предпочетен пред този, учредил залог върху цялата съвкупност.

На последно място, но не по важност, е анализиран и най-често ползваният залог в търговския оборот – залогът на търговско предприятие.

В търговското предприятие не се включват чужди вещи, тъй като **чл. 78, ал. 1 ЗС** не се прилага при залога на търговско предприятие. Той е възможен само по ЗОЗ, тъй като липсва способ за принудително изпълнение в ЗЗД и ТЗ. За да бъде противопоставим договорът за залог спрямо третите лица, е необходимо вписването му в търговския регистър по партидата на залогодателя. Ако в договора за залог на търговско предприятие са посочени отделни активи, залогът тежи върху тях и след отделянето им от предприятието. Освен в търговския регистър, особеният залог на търговско предприятие следва да бъде вписан и в други регистри. Това са така наречените „вторични вписвания“. За имущества, за разпорежданията с които не се води регистър, противопоставимостта е изключена, тъй като няма къде да се извърши вторичното вписване. Когато отделен актив от търговското предприятие като съвкупност бъде отчужден, той преминава в собственост на купувача, свободен от заложни права, тъй като с отчуждаването му той престава да бъде елемент от съвкупността „търговско предприятие“. Поради тази причина, ако в договора за залог на търговското предприятие не са посочени отделните активи, вписването му в имотен регистър ще има ефект само за учредяваните след това обезпечителни и други права в полза на трети лица върху елементи от търговското предприятие, които нямат вещен

ефект. Ако обаче в договора за особен залог бъдат посочени отделните активи и той е вписан в съответния вторичен регистър, то тогава ще е противопоставим и на купувачите на елементи от търговското предприятие.

При залагане на търговско предприятие по реда на Закона за особените залози, заложни права върху отделен елемент от него, който не е индивидуално определен, възникват само след пристъпване към изпълнение.

Изпълнението върху търговско предприятие става по два начина – чрез продажба на предприятието или чрез принудително управление от назначен от заложния кредитор управител. Продажбата на търговското предприятие се извършва извънсъдебно от заложния кредитор по реда на ЗОЗ като способът за придобиване на собственост е деривативен. Заложният кредитор не е собственик на търговското предприятие нито на отделни негови елементи, но при продажба той следва да се счита за продавач. В договора за продажба съответно – в нотариалния акт, когато се продава недвижим имот, за продавач следва да бъде посочен заложният кредитор, а за собственик на продаваните вещи – залогодателят. По същият начин се процедира и с издаването на фактура. Тя се издава от заложният кредитор, като в нея той се посочва като продавач.

За първи път е разгледана конкуренцията на права на заложния кредитор спрямо приобретател по извършен апорт на недвижим имот. Ако апортът на недвижим имот е вписан преди особения залог на търговско предприятие в службата по вписванията, той ще е противопоставим и обратно. Ако липсва вписване в службата по вписванията на апорта, особеният залог е противопоставим, независимо че непаричната вноска е вписана в търговския регистър и то преди вписването на залога в службата по вписванията. По-различно стои въпросът, когато в договора за особен залог не са индивидуализирани отделните елементи на предприятието. В този случай залогът възниква едва с вписването на пристъпване към изпълнение.

В параграф 6 се разглежда противопоставимостта на заложното право. Направен е обстоен анализ на възникването на противопоставимостта за всеки един вид залог, както и спрямо права на трети лица. Вписването не е елемент от фактическия състав на договора за особен залог, но чрез него се активира основната функция на това обезпечение, а именно – да брани кредитора от последващи обезпечителни и

разпоредителни действия със заложеното имущество, т.е. особеният залог става противопоставим за третите лица.

Вписването в ЦРОЗ има **оповестително-защитно**, а не конститутивно действие.

За първи път в доктрината е разгледан въпросът за конкуренцията между особен залог върху вещ, която е преработена или присъединена, и правата, които трето лице е придобило върху тази вещ. Ако е присъединена движима вещ със залог към недвижим имот с ипотека, конкуренцията между заложното право и ипотеката ще се реши, като се съблюдава момента на вписване на ипотеката спрямо момента на присъединяването на движимата вещ към недвижимия имот, тъй като именно тогава възниква заложното право върху недвижимия имот.

Втората глава е посветена на Централния регистър на особените залози, на видовете вписвания, както и на отказа от вписване.

В точка 1 е разгледано устройството и дейността на Централния регистър за особените залози. Той се ръководи от директор, който се назначава от министъра на правосъдието, като освен него йерархията се допълва от главен секретар и оператор. Разпореждането за вписване и отказа от вписване се издават от директора на ЦРОЗ и по своята същност представляват индивидуални административни актове.

Обсъдено е специфичното правомощие на длъжностните лица към местните регистърни бюра да удостоверяват подписите положени пред тях, подобно на нотариус.

В точка 2 са разгледани вписванията по реда на ЗОЗ, които се делят на първични и вторични. Първичните вписвания са тези, от чийто момент те стават противопоставими на третите лица и от чиято дата започва да тече действието на вписаното право. Вторичните вписвания са изключение и са предвидени при залог на търговско предприятие, където е налице заложена съвкупност от множество елементи и за да е противопоставим залогът на трети лица, придобиващи права върху отделните елементи, е необходимо вписването на залога и в съответния регистър, където се числят заложените елементи. Такива вторични регистри са КТК, ЗГВ, ЦРОЗ, имотен регистър, ЦД, регистърът към Патентно ведомство, регистърът за държавни ценни книжа.

Защитено е становището, че не може да се извършва вторично вписване, без да е извършено първичното. Такова вписване ще бъде нищожно, тъй като не е извършено първичното вписване и така залогът не би породил действие спрямо третите лица.

Приложното поле на оповестителното действие на вписването в регистъра е ограничено, тъй като то се отнася само до случаите, при които трето лице придобива права върху заложеното имущество от лице, срещу което залога е вписан. Това означава, че ако третото лице (купувач), придобие собствеността върху заложеното имущество от залогодателя, то купувачът ще е недобросъвестен, тъй като залога е вписан спрямо залогодателя. Ако обаче заложеното имущество се продаде от залогодателя и залогът не се впише спрямо купувача-приобретател, ако той на свой ред го продаде, следващият купувач не може да установи, че има залог поради персоналната система на вписването. Ако този втори купувач е добросъвестен, по силата на чл. 78 ЗС той ще стане собственик на заложеното имущество на оригинерно основание, но само ако се прехвърля движима вещ.

Точка 3 е посветена на производството по обжалване на отказа от вписване.

Актът, с който директорът отказва вписването, е заповед. Заповедта е индивидуален административен акт и подлежи на обжалване по административен ред пред министъра на правосъдието. АПК предвижда 14/четиринайсет/-дневен срок за оспорване на индивидуалните административни актове – **чл. 84, ал. 1 АПК**. Тъй като обаче ЦРОЗ е структура в Министерство на правосъдието, което е част от системата на изпълнителната власт и която система се контролира от Министерски съвет, то този срок е неприложим – **чл. 82, ал. 1, т. 2 АПК**. Следва да се прилага разпоредбата на **чл. 32, ал. 1 ПУДЦРОЗ**, която предвижда седмодневен срок за обжалване.

Актът, с който се произнася министърът на правосъдието, е заповед. Заповедта на министъра се обжалва пред Върховен административен съд, чието решение е окончателно.

Глава III е посветена на изпълнението върху заложеното имущество по реда на ЗОЗ.

В параграф 1 е разгледан въпросът за характера на изпълнението по реда на ЗОЗ. Изяснено е, че то е предвидено с цел реализиране на правата на зложния кредитор върху заложеното в негова полза имущество. Процедурата, по която протича самото изпълнение, е специфична и се различава коренно от тази, по която протича индивидуалното

принудителното изпълнение, уредено в ГПК и ДОПК, както и от универсалното принудително изпълнение в производството по несъстоятелност. Изпълнението по реда на ЗОЗ е извънсъдебно, частно и за неговото провеждане не е необходимо снабдяването с изпълнителен лист или съдействие на съд.

След като зложният кредитор впише пристъпване към изпълнение върху заложеното имущество, той може с извлечение от ЦРОЗ за извършеното вписване, да образува производство пред съдия-изпълнител, в случай че залогодателят не му указва съдействие, изразяващо се в доброволно предаване на заложеното имущество – чл. 35, ал.1 ЗОЗ във връзка с чл. 521 ГПК. В тази хипотеза изпълнението по ЗОЗ се квалифицира като принудително единствено от гледна точка на обстоятелството, че се извършва независимо от волята на зложния длъжник, но последиците му се уреждат от ЗОЗ. В другия случай залогодателят предава доброволно заложеното имущество на зложния кредитор и последният започва изпълнение върху него с цел продажба. Тук изпълнението не е принудително.

С оглед на гореизложеното е достигнато до следния извод, а именно – изпълнението по ЗОЗ следва да се квалифицира като специално извънсъдебно изпълнение, което е различно от индивидуалното принудително изпълнение по ГПК и ДОПК, както и от съдебната процедура в производството по несъстоятелност, подчинява се на специални процедурни правила, уредени в ЗОЗ и не е принудително в този смисъл на принудително изпълнение, който се влага в ГПК, ДОПК и ТЗ.

В параграф 2 са изложени подробни разсъждения върху правните последици на вписаното пристъпване към изпълнение върху заложеното имущество. След като бъде пристъпено към изпълнение и бъде известен залогодателят, правото на разпореждане върху заложеното имущество временно преминава у зложния кредитор. След като вписването бъде извършено, задължение на зложния кредитор е да извести залогодателя за пристъпването към изпълнение. С редовното уведомяване на залогодателя е завършен фактическият състав на започнатото изпълнение по ЗОЗ.

Защитена е позицията, че шестмесечният законов срок за продажба на заложеното имущество не бива да включва и двете седмици, в които зложният кредитор е в изчаквателна позиция, преди да пристъпи към осребряване на заложеното имущество.

Аргументирано е становището, че с изтичането на шестмесечния срок, правото за продажба на кредитора се погасява, т.е. срокът е преклузивен.

С оглед зачестилите злоупотреби и ощетяването на заложените кредитори, вписали първи залог от мними кредитори, които продават заложеното имущество на фиктивни цени, е направено предложение **de lege ferenda** редът, по който продават заложените кредитори, да не се определя от това кой първи е вписал пристъпване към изпълнение, а от това кой първи е вписал особен залог, съответно – алтернативно предложение, пристъпването към изпълнение да се извършва от следващи заложни кредитори само след съгласие на първия.

Направен е извод, че след изтичането на шестмесечния срок, следва да бъде вписано ново пристъпване към изпълнение в регистъра и по този начин да започне да тече нов срок, който ще даде отново легитимация на кредитора да продава сам заложеното имущество. В случай че не е налице подобно вписване, то е редно правото на разпореждане на залогодателя да се „освободи” и той да може свободно да извърши разпоредителна сделка със заложеното имущество, но вече без страх от отговорност по реда на чл. 217, ал. 3 НК, а правото на кредитора за продажба да се погаси.

Много важно е обстоятелството, че при образувано производство пред частен съдебен изпълнител на база извлечение за пристъпване към изпълнение по ЗОЗ, действията, които той може да предприеме, са насочени единствено към изземване на заложеното имущество от залогодателя и предаването му на заложния кредитор. Заложният кредитор в хипотезата на чл. 35, ал. 1 ЗОЗ във връзка с чл. 521 ГПК не може да иска, а съдия-изпълнителят – да извършва изпълнителни действия, които не се обхващат от субективните предели на извлечението за пристъпване към изпълнение.

Изоставянето на изпълнението от заложния кредитор няма за последица погасяване на заложеното право. Препоръчано е заложният кредитор да уведомява залогодателя и за изоставянето на изпълнението, подобно на уведомяването по чл. 33 ЗОЗ.

В параграф 3 са анализирани различните мерки, които заложният кредитор може да предприеме с цел да запази заложеното имущество.

В точка 1 е очертано предназначението на мерките, което е да се обезпечи възможността на кредитора да се удовлетвори по предпочитание от цената на заложената

вещ чрез извънсъдебна продажба. С оглед неизпълнението на задълженията на залогодателя, заложният кредитор може да поиска от частния съдебен изпълнител предаване на заложеното имущество /движими вещи/ на база извлечението за вписано пристъпване към изпълнение в ЦРОЗ. Ако движимите вещи не бъдат намерени у залогодателя, събирането на равностойността им се извършва от съдия-изпълнителя, а впоследствие той извършва и разпределението по реда на ГПК, тъй като производството е трансформирано в принудително изпълнение.

Аргументирано е заключението, че квазинегаторните иски не намират приложение при особените залози, поради това че рискът от обезценяване на заложеното имущество е за кредитора, а от друга страна ЗОЗ дава достатъчно мерки, които заложният кредитор може да предприеме, за да съхрани заложеното имущество. Не на последно място, липсва разпоредба в ЗОЗ, подобна на чл. 177, ал. 2 ЗЗД.

В точка 2 подробно са анализирани правомощията на заложния кредитор при изискуемост на дълга. Те се упражняват след настъпването на изискуемостта на дълга и след вписване на пристъпване към изпълнение и съобщаването му на залогодателя и са насочени към запазването на заложеното имущество и подготвянето му за продажба. Изброяването на посочените правомощия на заложния кредитор при изискуемост на дълга не е изчерпателно, а примерно. Възможно е заложният кредитор да предприема и други мерки, които не са посочени в ЗОЗ, стига те да не накърняват чужди права и да са свързани със запазването на заложеното имущество с цел бъдещо изпълнение по реда на ЗОЗ.

Параграф 4 е посветен на продажбата на заложеното имущество, която е един от най-широко дискутираните въпроси в практиката, които така и не са намерили отражение в литературните източници.

Точка 1 е посветена на приликите и отликите между изпълненията по ЗОЗ и ГПК, ДОПК, ТЗ, които се извеждат за първи път в правната ни литература. Прилика с публичната продажба по ГПК е налице с оглед способите за придобиване на собствеността – по ГПК публичната продажба на недвижим имот е деривативен способ – чл.496, ал.2 ГПК, същото е и по ЗОЗ, а публичната продажба на движими вещи по ГПК е оригинален способ – чл.482 ГПК, така е и при продажбата по ЗОЗ – чл. 37, ал.4 ЗОЗ. Прилика с публичната продажба по ДОПК е налице при движимите вещи, тъй като и по ДОПК, и по ЗОЗ, тя е

оригинерен способ за придобиване на собственост и всички тежести се погасяват – аргумент от чл. 37, ал. 4 ЗОЗ и чл. 239, ал. 1 ДОПК. Прилика с публичната продажба в производството по несъстоятелност е налице при движимите вещи, тъй като и по ТЗ, и по ЗОЗ, тя е оригинерен способ за придобиване на собственост и всички тежести се погасяват – аргумент от чл. 717к, ал.1 ТЗ и чл. 37, ал. 4 ЗОЗ.

Продажбата по ЗОЗ не е публична. Никъде в ЗОЗ не е уредена публичната продажба. Това е целенасочено решение на законодателя, тъй като, както беше отбелязано, изпълнението по реда на ЗОЗ е специално, извънсъдебно, частно и за него не е необходим изпълнителен лист и следователно няма как то да бъде сравнявано с принудителното изпълнение. При продажбата, извършена от зложния кредитор, не може да бъде приложен чл. 175, ал. 1 ЗЗД, който предвижда погасяване на всички ипотечи и други вещни права върху имота-предмет на публична продажба. Погасяват се единствено зложните права вписани в съответните регистри по реда на ЗОЗ.

В резултат на гореизложеното е изведено и становището, че **de lege lata** продажбата по ЗОЗ не е публична продажба, а представлява извънсъдебен способ за осребряване на имущество, при който зложният кредитор упражнява свое право да продаде зложната вещь от името и за сметка на длъжника – аргумент от чл. 37, ал. 1 ЗОЗ.

Относно движимите вещи се прилага правилото на чл.482 ГПК, т.е. вещните права и тежестите се погасяват.

Особените зложни се погасяват, въпреки че липсва разпоредба, подобна на чл.175, ал.1 ЗЗД, тъй като с продажбата на зложното имущество зложното право се трансформира в привилегии за отделните кредитори по ЗОЗ, които съобразно реда на вписването в ЦРОЗ се удовлетворяват предпочтително от депозитаря. Неудовлетворените кредитори могат да осъдят зложодателя и след снабдяване с изпълнителен лист да реализират привилегията си от цялото му имущество.

За първи път е направена съпоставка между продажбите в ликвидационното производство, както и при пряко договоряне от синдика в производството по несъстоятелност с продажбата по реда на ЗОЗ. Очевидни са различията между продажбата чрез пряко договоряне и продажбата по реда на ЗОЗ. Последната е извънсъдебна, частна сделка, за която не се прилагат разпоредбите за публичната продажба, освен чл. 482 ГПК при

движимите вещи, докато продажбата чрез пряко договаряне протича в съдебно производство и е с последиците на публичната продажба.

Продажбата в производството по ликвидация е способ за удовлетворяване на всички кредитори на дружеството, докато продажбата по ЗОЗ е способ за удовлетворяване единствено на заложените кредитори. Целта ѝ освен това е да удовлетвори съдружниците/акционерите в дружеството обект на ликвидация, докато продажбата по ЗОЗ преследва удовлетворяване единствено на заложените кредитори.

В точка 2 се анализират действията по подготовката и извършването на продажбата, както и се излагат подробни разсъждения относно понятието „грижа на добрия търговец“. Липсата на ред за определяне на цена на заложеното имущество при започнато изпълнение по ЗОЗ създава поле за злоупотреби и в това отношение е препоръчано **de lege ferenda** да се предвиди законов механизъм, подобно на оценяването на имуществото по реда на ГПК. Направен е извод, че дължимата грижа на добрия търговец е изпълнена, когато са предприети всички необходими действия, за да се постигне максимална продажна цена на заложеното имущество.

Заложният кредитор може и да продаде директно на избран от него купувач, без да провежда наддавателна процедура. В този случай обаче рискът да бъде атакуван от залогодателя за вреди поради неизпълнение на грижата по чл. 37, ал. 3 ЗОЗ е по-голям.

Новаторският подход на дисертационния труд продължава, като за първи път в правната ни доктрина се дава отговор на въпроса може ли заложен кредитор, подобно на взыскателя в принудителното изпълнение, да придобие вместо дълг заложеното имущество в изпълнителната процедура по ЗОЗ, като е защитен отрицателния отговор.

Отделено е подобаващо внимание на последиците на извършената по реда на ЗОЗ продажба спрямо учредените върху заложеното имущество обезпечителни права – отново въпрос, който за първи път е поставен в правната ни теория.

С извършването на продажбата и разпределението по реда на ЗОЗ, купувачът придобива имуществото чисто от особени залози. Обезпечителните права върху продаденото заложено имущество, ако е недвижим имот, се запазват – ипотеки, възбрани, тъй като продажбата по ЗОЗ не е публична и е деривативен способ за придобиване на собственост. По-особено стоят нещата с продажбата на движима вещь. Тъй като ЗОЗ препраща към чл.482 ГПК, то това означава, че продажбата на движима вещь по ЗОЗ е

оригинерен способ за придобиване на собственост и всички учредени залози, запори и др. следва да бъдат вдигнати след продажбата.

Поради наслоилите се практически проблеми относно заличаването на вписването на запори върху МПС в служба КАТ след продажби по реда на ЗОЗ, настоящият дисертационен проект е разгледал и този въпрос, като в него е аргументирано становището, че е необходимо да се иска вдигането на запора от наложилия го орган по принудително изпълнение, който следва да уведоми длъжностните лица в полицейските служби, които да извършват и съответното заличаване. При отказ на съдебния или публичния изпълнител, купувачът по реда на ЗОЗ няма опция за обжалване, тъй като разпоредбата на чл. 435, ал. 4 ГПК е неприложима за него.

В точка 3 е разгледан за първи път въпроса за продажбата на заложеното имущество от залогодателя без съгласието на зложния кредитор, включително и след вписано пристъпване към изпълнение. Направен е опит за охарактеризиране на този вид сделка, като е прието, че съгласието на зложния кредитор е елемент от фактическия състав на сделката и в случай че тя е извършена от залогодател с имущество, попадащо извън кръга на обикновената му дейност по занятие, без съгласието на зложния кредитор, тя следва да се характеризира като сделка с незавършен фактически състав и да не се смесва с видовете недействителност. Тази сделка не може да породи правно действие до момента, в който зложният кредитор не даде своето съгласие, което ще завърши фактическия и състав. Съгласието може да е изрично, мълчаливо или с конклюдентни действия и да бъде дадено преди, по време или след сключването на сделката.

След обстоен анализ на различните хипотези на сключени сделки от залогодателя е изведено становището, че сделката, извършена от него след вписано пристъпване към изпълнение от кредитора, при получено от последния съгласие за извършването ѝ, е действителна. Ако не е налице съгласие, тя е относително недействителна за зложния кредитор. В случай че сделката е извършена с имущество извън кръга на обикновената дейност, без да е налице пристъпване към изпълнение и без съгласие, е налице незавършен фактически състав. Ако не е налице вписано пристъпване към изпълнение от кредитора и е налице хипотезата на чл. 7 ЗОЗ, сделката е действителна.

Направено е предложение съгласието на зложния кредитор в различните хипотези да подлежи на вписване в съответния регистър.

Параграф 5 е посветен на депозитаря като орган, чрез който се извършват разпределенията на постъпилите от заложеното имущество суми.

В точка 1 са разгледани правомощията на депозитаря, като е прието, че без назначен депозитар и открита на негово име банкова сметка, зложният кредитор не може да впише пристъпване към изпълнение, тъй като в заявлението за вписване посочването на депозитар и банкова сметка са задължителни реквизити. Назначаването на депозитар става чрез договор за поръчка.

Разгледана е полемиката по въпроса дали е рентабилно да се назначават външни лица за депозитари. Отчетено е, че назначаването на счетоводителите на зложните кредитори за депозитари създава огромен риск от злоупотреби и следва **de lege ferenda** тази практика да бъде променена.

Разгледан е въпросът за отговорността при извършени нарушения от депозитаря във връзка с изготвянето на разпределенията. Достигнат е извод, че отговорност носи зложният кредитор, тъй като депозитарят действа за него с оглед сключения между тях договор, но депозитарят също носи отговорност – наказателна по чл. 217, ал. 1 НК.

Направено е предложение **de lege ferenda** при обикновена продажба по ЗОЗ да се създаде възможност за депозитари да бъдат назначавани нотариуси, съдебни изпълнители, синдици, адвокати и регистрирани одитори, тъй като те са професионалисти и безспорно биха се справили най-малкото толкова добре, колкото и един обикновен счетоводител. Предложено е да се създаде уредба относно отговорността на депозитаря, както и относно задължителна застраховка, която да покрие вредите при осъждането му за вреди от незаконосъобразни действия.

В точка 2 е поставен въпроса за самото разпределение на постъпилите от продажбата на заложеното имущество суми. Аргументиран е изводът, че за разлика от публичната продажба в това разпределение не се присъединяват други кредитори, било то обезпечени или необезпечени. Релевантно за депозитаря е единствено вписаното заложно право по реда на ЗОЗ в съответния регистър или вписаният заповор в ЦРОЗ.

Разгледани са възможностите за налагане на заповор на вземането на залогодателя от банковата сметка на депозитаря, както и на заповор на самата банкова сметка на депозитаря от трети лица, като е достигнато до извод, че първият заповор може да бъде наложен и в

обезпечително, и в изпълнително производство, тъй като представлява заповест за вземане, докато заповестта на банковата сметка може да се наложи само в обезпечително производство.

Направено е предложение **de lege ferenda** разпределенията по ЗОЗ да подлежат и на касационно обжалване, тъй като поради частния и извънсъдебен характер на производството, рискът от злоупотреби значително се повишава.

Отделено е внимание и на специфичната защита, която ЗОЗ осигурява на държавата за нейните публични вземания от залогодателя. От една страна, при наличие на публични задължения, заложникът кредитор не може да учреди особен залог, освен ако не даде изрично съгласие постъпилите от продажбата на заложено имущество суми, да отиват директно за погасяването на тези публични задължения. В този случай депозитарят е длъжен при постъпване на суми да изплати първо задълженията към държавата. Прието е, че при остатък от сумите за разпределение, депозитарят ги връща на залогодателя, но само ако му бъде предоставена декларация за липса на задължения към държавата. В противен случай сумите се превеждат на съдебен изпълнител по местожителство на залогодателя, който извършва разпределението спрямо други кредитори с изпълнителни листове, като НАП ще бъдат присъединени по право кредитор.

В параграф 6 е анализиран един от най-остро коментирани в практиката законови текстове, а именно – чл. 18, ал. 4 ЗЧСИ, който урежда участието на частни съдебни изпълнители при осребряване на заложено имущество.

Аргументирано е становището, че посочената законова разпоредба съдържа в себе си две възможности: за предаване на заложените движими вещи и за продажба на всяко заложено имущество по реда на ЗОЗ или ГПК. Прието е също, че дори и когато частен съдебен изпълнител извършва продажбата по реда на ГПК, поради избор на този ред от заложникът кредитор, изпълнението запазва частния и извънсъдебния си характер и продажбата не може да се характеризира като публична, както е в принудителното изпълнение по реда на ГПК. Частният съдебен изпълнител не осъществява свои правомощия на орган по принудително изпълнение, а се явява договорен представител на заложникът кредитор по мандатно правоотношение. Освен това частният съдебен изпълнител не упражнява самостоятелни права, а правата на заложникът кредитор, които

ЗОЗ му предоставя. Тъй като при изпълнението по реда на ЗОЗ не е налице принудително изпълнение, аналогично с това – по ГПК, действията на частния съдебен изпълнител по осъществяване на продажба по възлагане не могат да се атакуват с жалби по ГПК като действия по принудително изпълнение. Разпоредбата на чл.441 ГПК, уреждаща имуществената отговорност на съдия-изпълнителя при неизпълнение на задълженията му е неприложима в производството по реда на ЗОЗ.

Новаторски са разсъжденията и съответно – заключението, че при смърт на залогодателя по време на протичащото изпълнение по ЗОЗ, съдебният изпълнител следва да подаде искане до районния съд по реда на **чл. 51 ЗН**, с което да се даде срок на наследниците да заявят дали приемат наследството, за да може самото изпълнение да продължи, тъй като разпоредбата на **чл. 429, ал. 2 ГПК** не може да намери приложение в случая.

Параграф 7 разглежда най-сложното явление при особените залози, а именно – трансформацията на заложеното право.

В точка 1 е изяснена целта на трансформацията като е прието, че целта на това явление е да се осигури алтернатива за удовлетворяване на заложния кредитор, в случай че залогодателят извърши разпоредителна сделка със заложеното имущество. В табличен вид са посочени различните хипотези на трансформация на заложеното право. Основното при трансформацията е дали придобитото срещу заложеното имущество може да се обособи от имуществото на залогодателя. В първия случай привилегията на заложния кредитор запазва специален ред – чл. 136, ал. 3 ЗЗД, докато във втория случай привилегията се трансформира в обща върху цялото имущество на залогодателя – след чл. 136, ал. 4 ЗЗД.

В точка 2 е разгледана реализацията на заложеното право при наличие на трансформация, като е обобщено, че се извършва по реда на ГПК след снабдяване с изпълнителен лист от заложния кредитор, тъй като трансформацията се зачита от съдебният изпълнител. Следва да се отчита при всеки отделен случай, че когато става въпрос за парична сума, която е конкретно определена, привилегията е като при учреден реален залог, а когато е вещ – като на учреден особен залог, но това е само, когато те са обособими от цялото имущество.

ГЛАВА IV разглежда исковете по чл. 35, ал. 3 и 4 ЗОЗ, както и съществуващото все още заповедно производство по извлечение за вписани права в ЦРОЗ по реда на чл. 417, т.4 и 5 ГПК.

Параграф 1 е посветен на установителните иски по чл. 35 ЗОЗ. Искът по чл. 35, ал. 3 е с предмет получаването на обезщетение за заложеното имущество или възмездността на отчуждаването му. Искът се предявява от зложния кредитор и по своята същност е положителен установителен иск. Ответници по иска са залогодателя и конкуриращи кредитори, които са присъединени в принудителното изпълнение по ГПК, тъй като този иск е приложим при събиране на равностойността на заложеното имущество, съответно – при трансформирано изпълнение от извънсъдебно и частно по ЗОЗ в принудително по реда на ГПК. Моментът, в който се определя равностойността, е денят, за който е насрочено изземването и вещта не е намерена у длъжника. В случай че вискателят посочи на съдия-изпълнителя, че вещта се намира у трето лице, органът по принудително изпълнение е ограничен от субективните предели на изпълнителното основание, а именно – извлечението от ЦРОЗ за вписано пристъпване към изпълнение.

Изпълнението срещу трети лица по ЗОЗ е възможно, само ако залогът им е противопоставим, т.е. сделката, с която третото лице е придобило заложеното имущество, е вписана и по неговата партида в регистъра.

По-облекчен е обезпеченият кредитор в хипотезата, когато възникне спор само за наличието на трансформация или за обема, в който тя се е осъществила – чл. 35, ал. 4 ЗОЗ. В този случай оспорващите кредитори следва да предяват отрицателен установителен иск като предмет на установяване е именно твърдяната липса на обща привилегия в полза на ответника. Ответници са зложният кредитор и залогодателят. Доказателствената тежест е за оспорващия кредитор, който следва да докаже, че полученото срещу заложеното имущество може да бъде отделено от останалото имущество на залогодателя. В случай че оспорващият кредитор успее да докаже, че полученото срещу заложеното имущество може да се обособи от останалото имущество на залогодателя, зложният кредитор ще запази специалната си привилегия върху него, а върху останалото имущество няма да тежи общата му привилегия за равностойност и така кредиторите по реда на ГПК ще защитят интереса си.

Обобщено е, че исковата защита по чл. 35 ЗОЗ следва да се отграничава от предвидената в чл. 464 ГПК, където предмет на спора е самото изпълняемо обезпечено вземане, а не акцесорната привилегия.

На последно място, но не по важност, е разгледан дискуссионния въпрос с определяне на цената на исковите, като е прието, че приложим е общият ред за определяне на цената, предвиден в чл. 68 ГПК, като тя следва да се определи съответно на размера на претендираното или съответно оспореното привилегировано вземане, т.е. сумата, за която е включено в оспореното разпределение.

Защитена е позицията, че исковите по чл. 35 ЗОЗ са приложими и в производството по универсално принудително изпълнение чрез иск по чл. 694 ТЗ.

В параграф 2 е разгледана възможността за снабдяване на кредитора със заповед за незабавно изпълнение по реда на чл. 417, т. 4 и 5 ГПК. Защитено е становището, че поради наличието на разпоредбата на чл. 35, ал. 1 ЗОЗ, препращаща към чл. 521 ГПК, съществуващите способности за снабдяване със заповед за незабавно изпълнение, предвидени в чл. 417, т.4 и 5 ГПК, са излишни и следва да бъдат отменени, тъй като на извлечението за вписано пристъпване към изпълнение върху движими вещи е придадено качеството на пряко несъдебно изпълнително основание и може директно да се сезира частен съдебен изпълнител, без да е необходимо снабдяването със заповед за изпълнение. С оглед пълнота на изложението, заповедното производство по тези точки е подробно разгледано, макар и вече такива производства да са почти нулеви.

Глава V е с особена практическа значимост, тъй като разглежда едни от най-често коментираните въпроси, а именно – конкуренцията между права на отделни кредитори.

Изложени са различни възможни хипотези върху различни обекти на залог, при които би се стигнало да конкуренция на права между отделните кредитори, като са предложени и съответните разрешения.

В параграф 1 е разгледан въпроса за конкуренцията между принудителното изпълнение по ГПК и изпълнението по ЗОЗ. За първи път е аргументирано становище в правната доктрина, че зложният кредитор по реда на ЗОЗ не е присъединен по право взыскател в индивидуалното принудително изпълнение по ГПК независимо от разпоредбата на чл. 459, ал. 2. Причината за това законодателно решение е, че

разпоредбата на чл. 459, ал. 2 ГПК има предвид само реалния залог, тъй като при него кредиторът държи заложената вещ и само той може да я предаде на съдебния изпълнител за изпълнение. При особения залог това не е така, тъй като заложената вещ по правило е в държане на длъжника, а съдебният изпълнител няма задължение (подобно на синдика) да върши проверка в съответния регистър по ЗОЗ.

Разгледана е полемиката относно вписана след възбрана ипотека, като е съобразено приетото ТР № 2 от 26.06.2015г. по т.д. 2/2013г. на ВКС, с което се прие, че ако ипотека е вписана след възбрана, тя губи специалната си привилегия и удовлетворяването на ипотечарния кредитор и кредитора с възбрана следва да се извършва по съразмерност. Същото важи и за вписан особен залог след възбрана.

Защитено е становището, че ако е налице изпълнение по реда на ГПК, дори и да не е вписан запора в ЦРОЗ, той има действие и последващи учредени залози не могат да му бъдат противопоставени. В случай че разпределението е по ЗОЗ и запорът не е вписан в ЦРОЗ, този кредитор не подлежи на включване в разпределението.

В параграф 2 е съпоставено изпълнението по ЗОЗ с принудителното изпълнение по реда на ДОПК. По въпроса за конкуренцията между изпълнителното производство по ДОПК и извънсъдебното изпълнение по ЗОЗ, до голяма степен са приложими същите правила както при конкуренцията между индивидуалното принудително изпълнение по ГПК и извънсъдебното изпълнение по ЗОЗ. Направен е извод, че разпоредбата на чл. 32, ал. 5 ЗОЗ относно предаването на заложеното имущество от органа по принудително изпълнение на зложния кредитор, следва да намери приложение, само в случай че пристъпването към изпълнение е вписано преди налагането на обезпечителната мярка по реда на ГПК или ДОПК, в противен случай съдебният, респективно – публичният изпълнител, следва да откаже исканото предаване.

В параграф 3 е извършено съпоставяне на изпълнението по ЗОЗ с производството по универсално принудително изпълнение. Защитено е виждането, че зложният кредитор трябва да предяви вземането си в производството по несъстоятелност, освен ако е вписал пристъпване към изпълнение преди откриването му. Синдикът е длъжен да издири зложния кредитор и да му предаде заложеното имущество за осребряване, в случай че

пристъпването към изпълнение е вписано преди откриването на производството по несъстоятелност. Ако зложният кредитор пожелае, може да остави осребряването да бъде извършено от синдика в производството по несъстоятелност, но при тази хипотеза ще е необходимо вземането му да е предявено, в противен случай няма да вземе участие в разпределението по чл. 722 ТЗ.

В случай че зложният кредитор е започнал изпълнение по реда на ЗОЗ, с откриването на производството по несъстоятелност не се спира изпълнението.

Отменителните искове по реда на **чл. 647, ал. 3 ТЗ и чл. 646, ал. 2, т. 4 ТЗ** /отменена/ не се прилагат към извършените сделки от зложния кредитор по реда на ЗОЗ. Принудителното изпълнение по ДОПК не се спира при обявяване на длъжника в несъстоятелност, поради което зложният кредитор, който е пропуснал да поиска изземване на имуществото по **чл. 32 ал.5 ЗОЗ** и разчита на заделяне на сума от разпределението според привилегията си, ще трябва да изчака развитието на несъстоятелността, тъй като заделената сума ще се изпрати на синдика.

В параграф 4 е разгледана конкуренцията между изпълнението по ЗОЗ и производството по банкова несъстоятелност.

Производството по банкова несъстоятелност има приоритет пред производството по ЗОЗ. При стартирала процедура по обявяване в несъстоятелност на банка, не намира приложение разпоредбата на чл. 43 ЗОЗ, която урежда, че с откриване на несъстоятелността не се спира изпълнението по ЗОЗ. Особеност в сравнение с обикновената несъстоятелност е, че стартиралото изпълнение по ЗОЗ може да продължи, но само ако вземането е редовно предявено. При стартирала процедура по специален надзор на банка е допустимо да се учредява особен залог, но не може да се провежда изпълнение по ЗОЗ. Ако се извършват действия по ЗОЗ във връзка със събиране на вземането на зложния кредитор след отнемане на лиценза на банка, те са нищожни спрямо кредиторите на несъстоятелността. Нищожен ще е и особен залог, учреден в този период. Ако обаче вземането на зложния кредитор е предявено, прието от синдика и никой не е оспорил посоченото вземане в производството по оспорване на списъците с приети вземания, зложният кредитор с учреден особен залог може да продължи изпълнението по ЗОЗ.

В параграф 5 са разгледани изпълненията по ЗОЗ и ЗДФО, като са отчетени и техните специфики едно спрямо друго. Приемането на ЗДФО е предназначено преди всичко за пазара на финансови услуги. ЗДФО урежда като страни по договора за залог търговските дружества с тази разлика, че по ЗДФО в по-голямата си част те са от публично-правен порядък.

Изяснена е конкуренцията между особен залог и реален залог по ЗДФО като въпросът се разрешава в зависимост от наличието на клауза за нетиране и дали тя е активирана. Предвиденото отбелязване на залога по ЗДФО по банковата сметка не е за противопоставимост на залога, а за да може при нужда да бъде удостоверено заложеното право, т.е. да бъде доказано. При активирана клауза за нетиране, всички други кредитори остават със заден ред, тъй като самата клауза за нетиране най-често е уредена да се активира, още преди да са учредени каквито и да било други обезпечения върху заложеното имущество. Нетирането по своята същност е способ за погасяване на две насрещни вземания до размера на по-малкото от тях, който обаче не представлява същинско прихващане по смисъла на ЗЗД, тъй като липсва задължението за едностранно уведомяване от активната страна спрямо пасивната, че извършва прихващане.

В ЗДФО са уредени две възможности за изправната страна: да реализира или придобие финансовото обезпечение без съдебна намеса, или да използва клаузата за нетиране, която прави задълженията на страните незабавно изискуеми и ги трансформира в задължения за плащане на суми или се извършва погасяването им до размера на по-малкото от тях като страната, дължаща по-голямата сума, остава да дължи на другата страна сума, равна на превишението.

Ако е в ход изпълнение чрез клаузата за нетиране и бъде получен заповест от ЧСИ или уведомление на заложен кредитор по ЗОЗ за вписано пристъпване към изпълнение, банката, ако още не е превела парите на кредитора по ЗДФО, следва да им откаже паричен трансфер, поради започнато изпълнение по ЗДФО.

Последният параграф 6 е посветен на въпросите на недействителността и погасяването на заложеното право. В ЗОЗ не са предвидени разпоредби, уреждащи недействителността на договора, както това е направено в ЗЗД. Тъй като в специалния

закон няма самостоятелна правна уредба на недействителността, следва да се прилага уредбата на ЗЗД като обща за гражданско-правните сделки. Най-често срещаните основания за недействителност на договора за особен залог са, когато е недействителен главният договор, който е обезпечен с особен залог или когато договорът за особен залог бъде обявен за относително недействителен спрямо кредиторите в производството по несъстоятелност. В случай че е недействителен главният договор, то недействителен е и учреденият за обезпечаване на същия договор за особен залог, тъй като акцесорните договори не могат да съществуват самостоятелно, а само във връзка с главните договори, които обезпечават. Понеже производството по несъстоятелност е производство по универсално принудително изпълнение с цел удовлетворяване на всички кредитори, ТЗ е предвидил искове, с които да може да бъде обявен за относително недействителен сключеният договор за особен залог спрямо тях.

Залогът се погасява, ако длъжникът по обезпеченото вземане го изплати или пък кредиторът го опрости или прихване. При заместване в дълг старият длъжник, учредил особен залог, се освобождава от отговорност, но учреденият от него особен залог, продължава да съществува като обезпечение на чуждо задължение. Заместването следва да се впише в ЦРОЗ. Само ако дългът е бил обезпечен от трето лице, залогът се погасява по давност с погасяване на обезпеченото вземане.

В случай че дългът е солидарно поет и залогодателят е един от солидарните длъжници, то при изплащане на дълга от него, залогът се погасява, поради погасяване на главното вземане. В хипотезата, в която някой от другите солидарни длъжници изплатят задължението, залогът не се погасява, тъй като платилият солидарен длъжник встъпва в правата на удовлетворения кредитор и има право да се ползва от учредените в негова полза обезпечения, включително и от особения залог, учреден от друг солидарен длъжник.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

В заключителната част на дисертацията са систематизирани основните резултати от направеното изследване на особения залог като обезпечителна мярка.

III. Научни приноси на дисертационния труд

Прегледът на библиографията показва, че настоящото изследване е първото у нас на обезпечителната мярка „особен залог”. При това положение всички изводи, до които е довела разработката, биха могли да се представят като научни приноси.

Представеният труд представлява цялостно изследване на института на особения залог, като основните приносни моменти могат да бъдат обобщени, както следва:

1. За пръв път у нас е направено пълно и систематизирано монографично изследване на проблемите, свързани със същността, учредяването и действието на особения залог, както и на способите за изпълнение върху заложеното имущество;
2. Направен е сравнително-правен преглед на законодателствата на чужди правни системи уреждащи особения залог;
3. Изследван е генезисът на особения залог, както и българското законодателство, уреждащо института от приемането на ЗЗД до наши дни;
4. За първи път в правната ни литература е дадена самостоятелна дефиниция на особения залог като вид обезпечително право;
5. Новост е анализа върху иска, който зложният кредитор може да предяви срещу приобретателя на заложеното имущество;
6. Направен е цялостен преглед на възможностите на зложния кредитор при искане за предаване на заложеното имущество от частен съдебен изпълнител и публичен изпълнител, като е разсекретена разпоредбата на чл. 32, ал. 5 ЗОЗ;
7. Изключително значими са приетите заключения относно участието на частен съдебен изпълнител в изпълнението по ЗОЗ, особено в хипотезата на чл. 18, ал. 4 ЗЧСИ;

8. За първи път е разгледана в пълнота системата на вписване на различните видове особени залози;
9. Принос са изводите относно възможността частното изпълнение по ЗОЗ да се трансформира в принудително;
10. Новост е разглеждането на въпроса за съдбата на учредените извън ЗОЗ обезпечения върху заложеното имущество след продажбата му;
11. Първо за доктрината е и изследването на извършваните от залогодателя сделки със заложеното имущество без съгласие на зложния кредитор и след вписано пристъпване към изпълнение;
12. Принос е изсветляването на правомощията на депозитаря като орган, разпределящ постъпилите от продажбата на заложено имущество суми, включително и търсенето на отговорност от него при нарушения;
13. Съществена новост за доктрината са и приетите становища относно трансформацията на зложното право и начините за реализирането му след настъпването ѝ;
14. За първи път са анализирани установителните искове по реда на ЗОЗ и техният предмет;
15. С изключителна практическа приложимост е главата, посветена на конкуренцията на изпълнението по ЗОЗ спрямо други изпълнителни производства в отделни закони (ГПК, ДОПК, ТЗ, ЗДФО, ЗБН).
16. Сериозен научен принос е и изследването на цялата съществуваща правна литература, както и съдебна практика относно особения залог;
17. Направени са множество предложения **de lege ferenda** за усъвършенстване на уредбата: разширяване на обхвата на чл. 3 ЗОЗ; допускане на възможност нотариуси, съдебни

изпълнители, синдици, адвокати и регистрирани одитори да бъдат депозитари; допускане на касационно обжалване на разпределенията на депозитаря; незабавно изменение на чл. 18, ал. 4 ЗЧСИ с цел изясняване на обхвата; и изменение в Правилника, уреждащ дейността на Централен депозитар в частта, в която се извършва препрещане към ЗЧСИ, ГПК и ДОПК; изменение на чл. 32, ал. 5 ЗОЗ, което да урежда конкуренцията между частното изпълнение по ЗОЗ и публичното принудително изпълнение по реда на ГПК и ДОПК; допускане на възможност заложният кредитор да може да продава и заложените дружествени дялове; създаване на отдалечен достъп до ЦРОЗ; редът за продажба на заложеното имущество да се определя не от реда на вписаните пристъпвания към изпълнение, а от реда на вписаните залози; отпадане на възможността, свързани със заложните кредитори лица да бъдат депозитари; приемане на механизъм за оценяване на заложеното имущество при подготвянето му за продажба; отпадане на разпоредбите на чл. 417, т.4 и 5 ГПК; създаване на уредба относно отговорността на депозитаря, както и относно задължителното му застраховане; уреждане недопустимостта на заповест на сметката на депозитаря за негови задължения; вписване на съгласията, дадени от заложния кредитор в съответния регистър; да се изисква съгласие от заложния кредитор при преобразуване на залогодателя в юридическо лице; вписването на залог върху отделни елементи от съвкупността в съответния регистър да се превърне в елемент от фактическия състав; допускане на възможност управителят на предприятието да представлява залогодателя в образувани съдебни процеси, както и създаване на уредба относно отговорността на управителя и нуждата от задължителното му застраховане; уреждане на възможност за вписване и на пристъпването към изпълнение в съответния регистър; изрична уредба относно съдбата на обезпеченията след продажба по ЗОЗ; заложният кредитор да уведомява залогодателя и за изоставянето на изпълнението подобно на уведомяването по чл. 33; да се уреди въвод във владение относно недвижим имот елемент от заложено търговско предприятие; съгласието, давано от заложния кредитор да е задължително във формата, в която е сключен договора за залог.

IV. Публикации по темата на дисертационния труд

1. Иванов, Д. Сделка извършена от залогодател без съгласие на заложния кредитор. – Търговско и конкурентно право, 2013, №
2. Иванов, Д. Изпълнение върху вземане по реда на ЗОЗ и конкуренция със залог по ЗДФО. – Сборник научни трудове на Русенския университет, 2013, том 52, серия 7
3. Иванов, Д. За същността на чл. 12, ал. 3 ЗОЗ и правилното му приложение от депозитаря. – Търговско и облигационно право, 2014, №3
4. Иванов, Д. Някои въпроси на продажбата на недвижим имот по реда на ЗОЗ като елемент от заложено търговско предприятие. – Търговско и облигационно право, 2014, №4
5. Иванов, Д. Практически проблеми при предаване на заложеното имущество от частен съдебен изпълнител или публичен изпълнител по реда на чл. 32, ал. 5 ЗОЗ. – Търговско и облигационно право, 2014, №6
6. Иванов, Д. Продажба на обременен с обезпечения недвижим имот. – Търговско и облигационно право, 2014, №8
7. Иванов, Д. Проблемът, с вдигането на запора върху МПС придобито по реда на ЗОЗ. – Търговско и облигационно право, 2014, №9
8. Иванов, Д. Кредиторът с учреден особен залог не е присъединен по право вискател в индивидуалното принудително изпълнение. – Търговско и облигационно право, 2014, №12
9. Иванов, Д. Особен залог на безналични акции. – Норма, 2015, №1
10. Иванов, Д. Поглед върху някои спорни въпроси на Закона за особените залози. – Норма, 2015, №3
11. Иванов, Д. Конкуренция между апорт и особен залог на търговско предприятие във връзка с придобиване на права върху недвижим имот. – Търговско право, 2015, №1
12. Иванов, Д. Становища относно приложението на чл. 18, ал. 4 ЗЧСИ. – Търговско и облигационно право, 2015, №2, в съавторство с ЧСИ Делян Николов
13. Иванов, Д. Използва ли се Законът за особените залози като инструмент за порочни практики. – Сборник научни трудове, БАН, 2015
14. Особени залози – разсъждения върху някои практически проблеми, предмет на произнасяне от ВКС. – Търговско и облигационно право, 2015, №11

15. Критичен коментар на някои съдебни актове, които противоречат на разпоредби на Закона за особените залози. – Норма, 2016, №4